АРАДАЙ АЖАХЫН, СОЁЛ КУЛЬТУРЫН ВЫСТАВКЭДЭ ХАБААДАГШАДТА АМАР МЭНДЭ!

БҮХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

Бурят-Монголой ҮНЭН

КПСС-эй Бурят-Монголой обкомой, БМАССР-эй Верховно Соведэй, КПСС-эй Улан-Удын горкомой орган.

№ 259 (8479) | 1957 оной ноябриин 1, пятница | Сэн 20 мүнгэн

ПАРТИИН НАЦИОНАЛЬНА ПОЛИТИКЫН БАДАРАЛТА

Мүнөөдэр республикымнай ниислэл—Улан-Удэ хотодо Совет засагай 40 жэлэй туршада БМАССР-эй арадай ажахын ,культурын хүгжэлтые харуулһан выставкэ нээгдэхэнь.

Хүдэлмэришэн-таряашанай түрүүшын гүрэниие бии болгоһон Октябриин революциин болоһон үдэрнүүдтэ (1917 оной ноябрьда) Советскэ правительство Россин арадуудай эрхэнүүдэй Декларациие гаргалһан байгаа. Тэрэ Декларацин соо: СССР-эй үндэһэ яһатанай бултанайнь политическэ тэгшэ эрхэ байдал хангаха талаар шухала хэмжээнүүд хараалагдаа һэн.

Иигэжэ СССР-эй арадуудай политическэ тэгшэ эрхын бодото дээрээ бэслүүлэгдээд байхада, Партиин хадаа өөрынгөө национальна программые улам гүнзэгырүүлһэн, урри холын хараатай болгоһон, арадуудые бодото дээрэнь тэгшэ эрхэтэй болгохо зорилго табиһан байгаа. Энэнь ямар удхатай байһан юм гэбэл: зарим арадуудай политическэ, ажахын ба культурна хүгжэлые усадхаха; национальна захa хизаар газарнуудта промышленность бии болгохо; гээгдэнги үндэһэ яһатаниие ехээр хүгжэнги ажахытай болгохо; бүхы арадуудай бэе бэедээ ажахын талаар туһалалсаха хэрэг эмхидхэхэ; гээгдэнги үндэһэ яһатанай соёл болбосоролые хүгжөөхэ; нютагай үндэһэ яһатанай хүдэлмэришэн анги, арадай интеллигенциие бии болгохо гэһэн удхатай юм.

Мүнөөдэр нээгдэхэеэ байгаа выставкын экспонадууд ленинскэ национальна политикын, КПСС-эй национальна программын бэелэн бүтэнһэниие эли тодоор гэршэлнэ.

Урдань хаанта Россин дүлии бараан заха хизаарнуудай нэгэнь байһан Бурят-Монгол орон Коммунистическэ партиин ударидалгаар Бурят-Монголой Автономно Советскэ Социалистическэ республика болоо. СССР-эй бүхы национальна республиканuудта адли, манайшье Бурят-Монгол индустриально-колхозно республика болоо.

Коммунистическэ партяар дали хүүгүүритэй болгогдоһон арад зоной хэһэхабтар ехэ эдэбхи хэшээлээр лэ мүнөөһөн тала, хубхай дайдада мантан томо завод, фабриканууд бодхоогдоод байхадаа арадай ажахын бүхы һалбаринуудай хүгжэхэдэнь ехэн һайнаар нүлөөлнэ. Совет засагай жэлнүүдтэ республика доторнай гурбан зуу гаран шэнэ предприятинууд, тэрэ тоодо Ленинэй ордento ПВЗ, мяха консервын комбинат, шэлэй механизированнэ завод, судно-заһабарилгын завод, нүүрһэнэй ба хадын промышленность, хүнгэн ба эдеэ хоолой промышленность, ой модоной ба бусад промышленность байгуулагдаа. Эдэ предприятинууд түрүү техникэтэй, эрдэмтэй кадрнуудтай.

Иигэжэ национальна хизаарнуудта промышленностиин гуламтануудые болон национальна хүдэлмэришэн анги байгуулха гэһэн партиин программа бэелүүлэгдээ.

Хүдөө ажахын павильондохи экспонадууд хүдөө нютагай, тэндэхи ажал хүдэлмэри ба арад зоной ажабайдалай үндэһөөрөө хубилһые харуулна. Хэрбээ бурят зоной мал ажалынь революциин урда тээ тулюур туйгаар, барга бүдүүлигээр эрхилэгдэдэг байбал, мүнөө наукын ба түрүү дүй дүршэлэй туйлалтанууд үргэнөөр нэбтэрүүлэгдэнэ. Энэнэй ашаар малай тоо толгой олошорно, үүлтэрынь һайжарна, ашаг шэмэнь дээшэлнэ. Эгээл тиимын тула жэлһээ жэлдэ республикымнай колхозууд, совхозууд мал ажалай, таряан ажалай продуктнуудые гүрэндөө ехээр тушаадаг, худалдадаг боложо байна. Таряан ажалнай туйлай ехээр хүгжөө. Модон анзаһанай орондо — трактор, самоходно комбайн; хажуур, алха дүшын орондо—самоходно косилка, стогометательнууд бии болоо. 35 машинно-тракторна станцинууд хүдөө нютагыемнай хубилгаха индустриально-техническэ база болонхой. Урсахан гэрнүүдэй орондо—залгаа, дабхар гэрнүүд, хаһаг тэргын орондо—автомобиль ба мотоциклнууд, һаба бэлүүрэй орондо—сепараторна пунктнууд ба тоһоной заводууд, лушан ба өөхэн дэнгэй орондо—электричество, радио мүнөө хүдөөгэймнай ажабайдалда нэбтэрэн оронхой. Энэ бэшэ аал, партиин национальна политикын бэелһэнэй жэшээ!

Коммунистическэ парти, Советскэ правительство хадаа Советскэ Союзай бүхы арадуудай, тэрэ тоодо бурят-монгол арадай удхаараа социалистическэ, түхэл маягаараа национальна культурын хүгжэхын түлөө ехэ оролдолго гаргадаг юм.

«Орхимжото ламын, оргойто бөөгэй хэсэ хэнгэрэгэй зэдэлжэ байһан зэрлиг дайдада» гансашье «тракторай дуун, таряанай долгин эбхэрэн ерээ» бэшэ, харин хэдэн зуугаад һургуулинууд, культурно-гэгээрэлэй эмхи зургаанууд, тэндэ ажалладаг олон мянган интеллигенци бии болгогдонхой. Выставкэ дээрэ иимэ тоонууд харуулагдана: Хэрбээ 1923 ондо (республикын тогтохо жэл) оройдоо 2 киноустановко байгаа һаа, 1957 ондо 400-гаад болонхой, хэрбээ 1925 ондо 65 библиотекэ байгаа һаа, 1957 ондо 400 гаран болонхой, хэрбээ республикын тогтохо үедэ 3 клубууд байгаа һаа, мүнөө 472 болонхой. 254 радиоузел, 70 мянгаад радиоточконууд тодхогдонхой. Бурят зоной дундаһаа бэлигтэй уранзохёолшод, уранзураашад, композиторнууд, артистнар гараа. Эгээл энэ бэшэ аал, соёл болбосоролой талаар партиин национальна политикын бэелһэнэй жэшээ!

40 жэлэй турша соо БМАССР-эй ажахын ба культурын хүгжэлтые харуулһан выставкэ болбол Коммунистическэ партиин ударидалгаар, багша Ленинэй захяа дүүргэн, ахадүү арадуудай туһаламжаар манай бурят-монгол арадай ябажа гараһан замые эли тодоор зураглан харуулна.

Выставкэ дээрэһээ харахада, манай илалта, амжалта тон ехэ. Гэхэтэй хамта, бидэнэр туйлаһандаа дашуурха, һанаагаа амарха ёһогүйбди. Промышленность, транспорт, барилга, хүдөө ажал, соёл культура, арадай элүүрые хамгаалгада байһан олон дутагдалнуудые усадхажа, арадай ажахын ба культурын бүхы һалбаринуудта шэнэ, ехэнүүд амжалтануудые туйлаха уялгатайбди.

БМАССР-эй арадай ажахын, культурын выставкэ нээгдэхэнь

БМАССР-эй арадай ажахын болон культурын хүгжэлтые харуулһан выставкэ мүнөөдэр, **ноябриин 1-дэ, үдэрэй 12 часта Культурын ба амаралтын городой паркда нээгдэхэнь.** Тус выставкэ үдэр бүри үдэрэй 12 часһаа үдэшын 8 саг болотор хүдэлхэ юм.

Выставкын павильонууд хаана байхаб:

1. **Культурын ба амаралтын городой паркда** хүдөө ажахын выставкын, хүнгэн ба ой модоной промышленностиин, транспорт ба хэлхээ холбооной, барилгын материалнуудай промышленностиин, барилгын, байгаалиин баялигые харуулһан, мүн горно промышленностиин амжалтануудые харуулһан павильонууд бии.
2. **Политическэ гэгээрэлэй байшанда** (Читын үйлсэ, № 20)— металл болбосоруулгын болон эдеэ хоолой промышленностиин павильонууд байрлана.
3. **БМАССР-эй советскэ уранзураашадай союзай байшанда** (Куйбышевай нэрэмжэтэ үйлсөөр № 18)—уранһайханай выставкын павильонууд. аве
4. **Зураглан харуулгын музейн байшанда** (Ленинэй нэрэмжэтэ үйлсөөр № 19)—уралан гоёолгын зүйлнүүдэй выставкэ.
5. **Бурят-Монголой оперо ба баледэй театрын,ород драмын театрын байшангуудта**—элүүрые хамгаалга, арадай гэгээрэл болон культурын амжалтануудые харуулһан павильонууд хүдэлнэ.

Выставком.

★ ★ ★

БМАССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ УКАЗ

Республикын театрнуудай творческо хүдэлмэрилэгшэдтэ хүндэтэ нэрэзэргэ олгохо тухай

Советскэ театральна искусстводa габьяатай байһанайнь түлөө хүндэтэ нэрэзэргэ олгохо:

БМАССР-эй АРАДАЙ АРТИСТЫН НЭРЭЗЭРГЭ

1. **Батуев** Жигжит Абидуевичта—БМАССР-эй искусствын габьяата ажал-ябуулагшада, композиторто.
2. **Вампилов** Буда Николаевичта — БМАССР-эй габьяата артистда, гүрэнэй Бурят-Монголой драмын театрын артистда.
3. **Гусев** Василий Семеновичто — БМАССР-эй габьяата артистда, гүрэнэй Бурят-Монголойород драмын театрын артистда.
4. **Миронов** Иван Елизаровичта — БМАССР-эй габьяата артистда, гүрэнэй Бурят-Монголой драмын театрын артистда.
5. **Шангина** Юлия Павловнада—БМАССР-эй габьяата артисткада, гүрэнэй Бурят-Монголой драмын театрын артисткада.

БМАССР-эй ИСКУССТВЫН ГАБЬЯАТА АЖАЛ-ЯБУУЛАГШЫН НЭРЭЗЭРГЭ

1. **Аюшеев** Дандар Дампиловичта—композиторто.
2. **Балдаев** Филипп Ильичтэ—уранзураашада.
3. **Бельгаев** Гомбо Цыбиковичтэ—Бурят-Монголой гүрэнэй Ленинэй ордento оперо ба баледэй театрын директорто.
4. **Заславский** Михаил Сэмойловичта—Бурят-Монголой гүрэнэй Ленинэй ордento оперо ба баледэй театрын ахалагша балетмейстертэ.
5. **Иофин** Григорий Ароновичто—гүрэнэй Бурят-Монголойород драмын театрын директор ба ахалагша режиссёрто.
6. **Маймескул** Владимир Васильевичта—гүрэнэй Бурят-Монголой Ленинэй ордento оперо ба баледэй театрын дирижёрто.
7. **Неволина-Окладникова** Евгения Иннокентьевнада—уранзураашада.
8. **Рудь** Тимофей Аврамовичта — уранзураашада.
9. **Шестакова** Вера Борисовнада — гүрэнэй Бурят-Монголой Ленинэй ордento оперо ба баледэй театрын концертмейстертэ.
10. **Эпштейн** Мендель Хаимовичта—гүрэнэй Бурят-Монголой Ленинэй ордento оперо ба баледэй театрын ахалагша хормейстертэ.

БМАССР-эй ГАБЬЯАТА АРТИСТЫН НЭРЭЗЭРГЭ

1. **Галсанов** Арсентий Ильичтэ — циркын артистда.
2. **Дамдинов** Цыден Бадмаевичта — гүрэнэй Бурят-Монголой драмын театрын артистда.
3. **Доржиев** Сергей Будаевичта — гүрэнэй Бурят-Монголой Ленинэй ордento оперо ба баледэй театрын артистда.
4. **Дугаров** Доржи Дугаровичта—гүрэнэй Бурят-Монголой Ленинэй ордento оперо ба баледэй театрын артист-дуушанда.
5. **Железнова** Мария Николаевнада—гүрэнэй Бурят-Монголойород драмын театрын артисткада.
6. **Логинова** Агриппина Максимовнада—гүрэнэй Бурят-Монголой Ленинэй ордento оперо ба баледэй театрын дуушанда.
7. **Мокроусова** Зинаида Максимовнада—Улан-Удэ городой Советскэ Армиин офицернүүдэй Байшангай хатарай коллективэй хүтэлбэрилэгшэдэ.
8. **Николаев** Петр Нагаслаевичта—гүрэнэй Бурят-Монголой драмын театрын артистда.
9. **Никулина** Клавдия Тимофеевнадэ—гүрэнэй Бурят-Монголойород драмын театрын артисткада.
10. **Рябинина** Людмила Николаевнада—гүрэнэй Бурят-Монголой Ленинэй ордento оперо ба баледэй театрын хүгжэмэй артисткада.
11. **Семянникова** Клара Тимофеевнадэ—гүрэнэй Бурят-Монголой Ленинэй ордento оперо ба баледэй театрын баледэй хатаршанда.
12. **Скольчикова** Мария Сергеевнадэ—Бурят-Монголой дуу ба хатарай ансамблиин дирижёрто.
13. **Тапханова** Вера Мархаевнада—Бурят-Монголой дуу ба хатарай ансамблиин артисткада.
14. **Федоров** Борис Павловичта—гүрэнэй Бурят-Монголойород драмын театрын артистда.

БМАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Д. ЦЫРЕМПИЛОН.

БМАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь В. ОСТРОВСКАЯ.

Улан-Удэ, Соведүүдэй Байшан.
1957 оной октябриин 25.

БМАССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ УКАЗ

Бурят-Монголой АССР-эй арадай уранзураашын хүндэтэ нэрэзэргэ олгохо тухай

Советскэ уралан зуралгын искусстводa габьяатай байһанайнь түлөө Бурят-Монголой АССР-эй арадай уранзураашын хүндэтэ нэрэзэргэ олгохо:

1. **Мердыгеев** Роман Сидоровичтэ—БМАССР-эй искусствын габьяата ажал-ябуулагшада, уранзураашада.
2. **Окладников** Александр Александровичта—БМАССР-эй искусствын габьяата ажал-ябуулагшада, уранзураашада.
3. **Шестакова** Мария Ефимовнадэ—БМАССР-эй искусствын габьяата ажал-ябуулагшада, уранзураашада.

БМАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Д. ЦЫРЕМПИЛОН.
БМАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь В. ОСТРОВСКАЯ.

Улан-Удэ, Соведүүдэй Байшан.
1957 оной октябриин 25.

БМАССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ УКАЗ

Медицинскэ хүдэлмэрилэгшэдтэ БМАССР-эй габьяата врачын хүндэтэ нэрэзэргэ олгохо тухай

Арадай элүүрые хамгаалгын талаар габьяатай байһанайнь түлөө БМАССР-эй габьяата врачын нэрэзэргэ олгохо:

1. **Ветвинская** Евдокия Ивановнада — Улан-Удын Ленинэй ордento паровозо-вагонно заводой больницын терапевтическэ таһагай начальнигта.
2. **Годовикова** Мария Дмитриевнадэ—Улан-Удэ городой № 1 больницын врачта.
3. **Гальперн** Лазарь Вульфовичта — сэрэгэй госпиталиин терапевтическэ отделениин начальнигта.
4. **Давыдова** Анастасия Никифоровнадэ—Улан-Удын Ленинэй ордento паровозо-вагонно заводой больницын врачта.
5. **Илькова** Валентина Николаевнада—Улан-Удэ городой рентгено-физиолечебницын физио-терапевтическэ таһагые даагшада.
6. **Ильина** Пелагея Андреевнадэ — Кяхта городой больницын врачта.
7. **Лисина** Валентина Александровнада—Городок городой больницын врачта.
8. **Матвеева** Фекла Ангатовнада — Улан-Удэ городой нарайлалгын гэрэй врачта.
9. **Мавроянн** Валерия Андреевнадэ—Мухаршэбэрэй аймагай больницын врачта.
10. **Пуртова** Зоя Никитичнадэ—республикын онкологическа диспансерын рентген таһагые даагшада.
11. **Суздальцева** Галина Сергеевнадэ—Улан-Удэ городой № 1 больницын врачта.
12. **Стрела** Клавдия Ивановнада—Улан-Удын халдабарита үбшэнтэнэй больницын таһагые даагшада.
13. **Сараева** Мария Яковлевнада—Улан-Удэ станциин һалбарита больницын врачта.
14. **Таскина** Екатерина Ивановнада—Яруунын аймагай больницын врачта.
15. **Тимашова** Татьяна Ивановнада—Улан-Удэ городой № 3 больницын врачта.
16. **Цукерман** Ида Ильиничнадэ—Бабушкин городой ажалшадай депутадуудай Соведэй гүйсэдкомой элүүрые хамгаалха таһагые даагшада.
17. **Шишкина** Галина Евстратьевнада—Улан-Удэ городой үхибүүдэй № 2 больницын врачта.
18. **Шайдуров** Иван Михайловичта—Улан-Удэ городой № 2 больницын рентген таһагые даагшада.
19. **Шестакова** Лидия Прокопьевнада—хүйтэн үбшэниие эмшэлдэг республикын диспансерын ахалагша врачта.
20. **Элиасова** Валентина Васильевнада—Улан-Удэ городой № 1 больницын участок дааһан врачта.

БМАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Д. ЦЫРЕМПИЛОН.

БМАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь В. ОСТРОВСКАЯ.

Улан-Удэ, Соведүүдэй Байшан.
1957 оной октябриин 25.

Баку. Агуухэ Октябриин 40 жэлэй ойн һайндэрые угтуулан, урэмдэлгын нүүдэл машинануудые бүтээдэг Бакугай заводой хүдэлмэришэд «УРБ-2» гэжэ урэмдэлгын шэнэ агрегат бүтээдэг болоо. Энэ агрегадые хэрэглэхэдэ, урэмдэлгын хүдэлмэри 20 процент түргөөр хэгдэдэг болохо юм.

ЗУГАГ ДЭЭРЭ: «УРБ-2» гэжэ урэмдэлгын шэнэ агрегадууд харуулагдана.

ТАСС-эй фотохронико.

Агуухэ Октябриин 40 жэлэй ойдо зорюулагдаһан баярай суглаан

Октябриин 30-да түрүүшын халаанай хүдэлмэриин дүүрэхэ багта үйлэдбэриин предприятинуудай комбинадай хүдэлмэришэд, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд, албахаагшад Агуухэ Октябриин социалистическэ революциин 40 жэлэй ойдо зорюулагдаһан баярай суглаанда олоороо сугларба.

Агуухэ Октябриин социалистическэ революциин алдарта 40 жэлэй ой тухай элидхэл КПСС-эй Улан-Удын городской комитедэй лектор Б. З. Юшин хээ.

Элидхэлэй һүүлээр, Октябриин хүндэлэлдэ дэлгэрһэн социалистическэ мүрысөөнэй дүнгүүд гаргагдажа, илагшадта дамжуулгын улаан вымпелнүүд, хүндэлэлэй грамотанууд барюулагдаа.

Нүхэр И. И. Шеманаевай хүтэлбэрилдэг уран дархашуулай бригада октябрь һарынгаа түсэб 301 процент дүүргэжэ, дамжуулгын вымпелдэ хүртэбэ. Мэргэжэл мэргэжэлээрээ шалгарһан уран дархан А. Тараканoвский, станогшон В. Сысоев, дархан Р. Соктоев, слесарь А. Бабчинский, хүдэлмэришэн А. Иванов гэгшэдтэ улаан вымпелнүүд үгтөө.

—✪—

Наука болон техникын талаар Ленинскэ шангуудые олгохо СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи комитедтэ

Тон олон организацинуудай гуйһан дээрэһээ Ленинскэ шангуудые олгохоор зохёолнуудые абаха болзорые 1957 оной декабриин 1 болотор һунааха гэжэ Наука, техникын талаар Ленинскэ шангуудые олгохо комитет шиидхэбэ.

★

Эвенк арад жаргалаа олоо

«Путь к коммунизму» колхоз Баунтын аймагай томохон колхозуудай нэгэниинь юм. Энэ колхоз гурбан жэлэй саада тээ табан эвенк колхозуудай гэшүүдые нэгэдхэжэ, Рассошино тосхондо томодхогдоһон ажахы болоод хүгжэжэ эхилһэн байна. Тэрэ гэһэнһээ хойшо колхозой центр болбосон түхэлтэй боложо, үдэр, һара үнгэрхэ бүри шэнэ барилгануудые олоор бодхоожо эхилһэн байгаа. Мүнөө колхозой центртэ һургуули, клуб, хүүгэдэй сад, ясли, радиоузел, хоёр магазин, больница, бани гэхэ мэтын барилганууд баригдажа, ашаглалгада оруулагданхай. Баригдаһан һургуулиинь интернат болгогдожо, эвенк хүбүүд, басагад һаруул дулаан байратай болоо. Энээнһээ гадна, 120 толгой малай, тугалай байха типовой шэнэ байранууд, ветлечебницэ баригдаа. Тиихэдэ мал ажалай хүндэ хүдэлмэринүүдые оньһожоруулха хэмжээ-ябуулга хэгдэжэ байна.

Аймаг дотор МТС-эй үгышье һаа, эндэ трактор, автомашина, сенокосилка, силосорезкэ, тракторна тармуурнууд олон. Эндэ бии байгаа техникэ хүсэдөөр хэрэглэгдэжэ, байгша ондо ниитын малда хүсэд хүрэхэ үбһэ тэжээл бэлэдхэгдэһэн, силос дарагдаһан байха юм.

Нютагай ажалшад эдэ үдэрнүүдтэ эбтэй эетэйгээр ажаллажа байна. Октябриин 40 жэлэй ойн һайндэрые угтуулан колхозой һаалишад Мария Беркина, Мария Буянтуева, Анна Шеина үнеэн бүриһөө 1500—1700 литр һү һаагаад байна. Урдань эдэнэр арай гэжэ 400—500 литр һү үнеэн бүриһөө һаадаг байгаа.

Оро үсхэбэрилхэ, агнуури хэхэ ажал артелиин нэгэ гол ажал юм. Тиимэһээ эндэхи ангуушан бүхэн мэргэн буудадагаараа республика דотороо суурхадаг. Жэшээлхэдэ, республикын мэдээжэ ангуушан, БМАССР-эй Верховно Соведэй депутат Дуванча Басаулов үнгэрэгшэ агнууриин үедэ 12 мянган түхэригтэ ангай арһа тушааһан байна. Тэрэшэлэн, нютагай мэргэн буудагшадай нэгэн—Василий Егорович Козулин 7465 түхэригтэ ангай арһа тушааһан байха юм. Нүхэр Козулин дайнай үедэ баруун гараа ехээр шархатажа, тэрэнээ абхуулһан байгаа. Тиибэшье һаа, тэрэ зүүн гараараа буудажа һураһан байна.

Үгышье һаа, элинсэг, хулинсагайнгаа уг изагуураар ангуушан болоһон Евдокия Михайловна Урпиуловае абаад үзэе. Энэ нүхэрнай аяар дала наһа гүйсэһэн, аша, гушанараараа гэртээ һууха ёһотой хүн байгаад лэ, агнууриин хаһын ерэхэдэ гэртээ һуужа шадахаяа болишодог хүн юм. Буурал сагаан һаншагтай болоһон энэ эхэнэрнай үнгэрэгшэ агнууриин жэлэй түсэбые 500 гаран процент дүүргэжэ, 7648 түхэригтэ ангай арһа гүрэндэ тушааһан байха юм.

Мүнөө эдэнэр: Дуванча Басаулов, Василий Козулин, Евдокия Урпиулова болон бусад энэ жэлэй агнуурида дахинаа гаранхай..

Орошод тухай хэдэн үгэ. Эдэнэр ой тайгын ёһотойл баатарнууд гээшэ. Ниитын оро адуулагшад Дуко Масаулов, Константин Черных, Александра Наиканчина басагантаяа, Илья Торгонов бүхэли үбэлдөө, зундаа һайн бэлшээри бэдэржэ, ой тайгаар нүүжэ ябадаг орошод юм. Мүнөө эдэнэрэй харууһалжа байһан оронууд тобир тарган ябажа байна. Ниитын оро үсхэбэрилгэдэ колхозой ветеринарна фельдшер комсомол Юрий Пономарев горьтой туһаламжа үзүүлнэ. Тэрэ оро үсхэбэрилэгшэдтөө хирэ хирэ болоод лэ ошожо, үбшэлһэн оронуудынь үзэдэг, аргалдаг байха юм. Энээнһээ гадна, оронуудые ямар сагта хаана харууһалха тушаа хөөрэжэ, заажа үгэдэг.

Урдань харанхы, барга байдалтай байһан Баунтын аймагай ажалшад Агуухэ Октябриин ашаар һайн һайхан ажабайдалтай болоо. Урдань үзэг бэшэг мэдэхэгүй байһан эвенк арад мүнөө эхин, дунда ба дээдэ һургуулинуудта һуралсана. Жэшээнь, Ленинградай Герценэй нэрэмжэтэ багшын институт дүүргэжэ ерэһэн Михаил Семёнович Молоков мүнөө Багдаринай дунда һургуулида түүхэ заана. Энэ һургуулида Россошино тосхоной хүбүүд, басагад интернадта байгаад һуралсажа байнхай.

Эвенк арад барга харанхы байдалда байхадаа хүгжэм гээшые орой мэдэхэгүй шахуу байһан юм. Бии юумэниинь гансахан кордавун — уралай гармошко байһан юм. Эдэнэр энээгээрээ үбэлэй шэмэрүүн хүйтэн, агнуури, барга харанхы байдал тухайгаа гунигтай дуунай аялга татадаг һэн гэхэ. Мүнөө эвенк хүбүүд, басагадай дунда оюун бэлигтэн олон болонхой, үдэшын боро хараанай болохотой сасуу улаан буландаа олоороо сугларжа, наада зугаа эмхидхэжэ, арадай дуунуудые гоё һайхан хоолойгоор дуулана, хатар, танца эмхидхэнэ.

Тэрэшэлэн, Баунтын аймагай ажалшад үбдэхэдөө бэеэ аргалуулха докторгүй байгаа бэлэй. Нютагай бөө, ламанарнууд ядуу зоноо мэхэлжэ «аргалбабди» гэээд эдихэ хоол, унтаха һайн дэбисхэрыень абадаг байһан юм. Мүнөө аймагай алишье тосхондо больница гү, али фельдшерскэ пунктнууд бии.

Холын Баунтын аймагай ажабайдал, ажаһуудалынь богонихоноор хөөрэхэдэ иимэ.

Баунтын аймагай колхозниигууд, хүдэлмэришэд, албахаагшад бүгэдэарадай һайндэр — Агуухэ Октябриин 40 жэлэй ойе ажалай бэлэгүүдээр угтахын тула эсэхэ сусахые мэдэнгүй эдэ үдэрнүүдтэ ажаллажа байнхай.

Г. Дубравин.

БУРЯТ ОРОНОЙМНАЙ

Совет засагай тогтоһоор 40 жэлэй туршада БМАССР-эй арадай

Машина бүтээлгэ

Хаанта Россин үедэхи сүлэлгын заха хизаар байһан манай эндэ урдань промышленностиин хүгжөөгдөөгүй байһаниинь мэдээжэ. Орон дэлхэйнгээ, тала дайдынгаа хэдышье баян һаа, тэрэнээ эдлэхэ эрхэгүй, арга боломжогүй бурят арад хүдэһөөр хубсалаад, һэеыгээр гэр хээд һуудаг байгаа. Гонзойхо голдо гартаа дүйтэй али нэгэ хүн кузницаха баридаг байгаа. Тэндээ муу шанартайхан хүхэ түмэр хүдэһэн хөөргөөр халаажа, мориёо тахалаа болодог һэн. Бурят зоной ажаһуудалда түмэр тоншье багаар эдлэгдэдэг байгаа.

Имагтал алдарта Октябриин. багша Ленинэй национальна политикын ашаар манай орондо, тэрэ тоодо Бурят-Монголдошье социалистическэ промышленность хүгжэн һалбараа. Урдань хооһон тала байһан гү, али зэрлиг бүтүү ой тайга байһан газарта томо томо завод, фабриканууд байгуулагданхай. Ашагта малтамалнуудынь арадаймнай ажахыда үргэнөөр хэрэглэгдэжэ байна. Мүнөөдэр нээгдэхэ выставкэ дээрэ Совет засагай үедэ республикымнай промышленностиин хүгжэлтэ эли тодоор харуулагдана.

1923 ондо Бурят-Монголой АССР-эй байгуулагдаад байхада оройдоол 850 хүдэлмэришэнтэй 16 предприяти хүдэлжэ байһан юм. Тэрэ сагһаа хойшо он жэлэй үнгэрхэ бүри республикымнай ажахын һалбари бүхэн урган һалбараа. Машина заһабарилгын, металл отолдог, нүүрһэнэй, үнгэтэ металлай, барилгын материалнуудай, эдеэ хоолой шэнэ промышленность байгуулагданхай.

Коммунистическэ парти, Советскэ правительствын саг үргэлжын анхаралай ашаар промышленностьмнай бүтээсэ ехэтэй шэнэ шэнэ техникэтэй боложол байна. 1956 ондо үйлэдбэрилһэн бүхы продукциие 1923 онойхитой жэшэбэл, аяар 161 дахин дээшэлһэн байна. Тэрэшэлэн хүдэлмэришэдэй тоо энэ үе соо 64,4 дахин олошорһон байна.

Выставкын **машина бүтээлгын павильон соо** Ленинэй орденто паровозо-вагонно заводой болон бусад предприятинуудай үйлэдбэри үргэнөөр харуулагдана. Республикымнай түрүүшын гигант болохо ПВЗ-гэй цехүүдтэ бүтээгдэдэг элдэб детальнууд, оньһото техникэ эндэ табигданхай. Тус заводой үйлэдбэриин ургалтые иимэ тоо баримтаар харуулжа болоно: 1956 ондо паровоз заһабарилгые 1951 онойхитой жэшэбэл 124,3 процентээр, пассажирска вагон заһабарилга —206,3 процентээр дээшэлһэн байна.

ПВЗ-гэй уралан нарижуулагшад болон ухаалан зохёогшодой дурадхалаар бүтээгдэһэн детальнууд харуулагдана. Солото уралан нарижуулагшад нүхэд Захватихата, Поздеев болон бусадай хэһэн хүдэлмэри эндэ табяатай. Үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэгдэһэн дурадхалай хэды шэнээн аша туһа, арьбалалта үгэһэн тухай тодоор харуулагдаһан байна.

Гоё һайханаар шэмэглэгдэһэн стенд дээрэ Улан-Удын «Механлит» заводой үйлэдбэри тодорхойгоор харуулагдана. Эндэ тус заводойхидой заһабарилдаг модо шэрэдэг «МАЗ-200» маркын автомашинын, шэнэдхэн хубилгагдаһан тракторай македүүд табяатай. Мүнөө тус заводой үйлэдбэри шэнэдхэн хубилгагдажа байна. Энэ хүдэлмэриин дүүргэгдээд байхада завод жэл соо 750 трактор, 750 автомашина, 500 двигатель, 300 электромотор капитальнаар заһабарилха юм.

Стендын хоёр захада заводой түрүү хүнүүдэй портредүүд харуулагданхай. Шудхалаашан П. Стрельцов, слесарь В. Колбин болон бусадай зургаадахи табанжэлэй түсэбые амжалтатайгаар дүүргэжэ байһан тухай тэндэ хэлэгдэнэ.

...Энэ зал соо «металлоширпотреб» заводой, Кировэй нэрэмжэтэ ғолзоборилгын артелиин болон бусад предприятинуудай бүтээһэн хубсаһа угаадаг машина, ялагар сагаан никельтэй орон, шаажан гүйлгэһэн амһарта, ажаһуудалай бусад хэрэгсэлнүүд табяатай.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: республикымнай загаһанай промышленностиин предприятинуудай гаргадаг продукцинууд.

БАЙГААЛИИМНАЙ БАЯЛИГ

Урдань Бурят-Монголдо газар дайдынгаа ямаршье баялигтай байһыень хэншье мэдэдэггүй байгаа. Гансал Совет засагай ашаар орон нютагаймнай ашагта малтамалнууд, элдэб баялигууд хэрэглэгдэжэ байна. Жэл бүхэндэ геолого-бэдэрэлгын хүдэлмэридэ хэдэн зуу мянган түхэриг һомологдоно.

1932 он. Мария Васильевна Бесовагай хүтэлбэрилдэг геологуудай группа Закаменай аймагта вольфрамай руда олоһон юм. Уданшьегүй хоёр жэл үнгэрөөд байхада, Зэдын комбинат бариха тухай оронойимнай хүндэ промышленностиин арадай комиссар нүхэр Г. К. Орджоникидзын гар табилгатай тусхай приказ гараһан байгаа. 1937 ондо эндэ молибден олдоо. Мүнөө Зэдын комбинадай хүдэлмэришэд оронойнгоо промышленностьда үнэтэ металл элбэгээр үгэдэг болонхой.

Галуута Нуурай шахтёрнууд жэл соо хэдэн зуу мянган тонно нүүрһэ арадайнгаа ажахын хэрэгсэлдэ үгэдэг. Һүүлэй жэлнүүдтэ Кяхтын аймагта алюмини хэдэг селиманид, Мухаршэбэрэй аймагта (Түгнын талада) шулуу нүүрһэнэй ехэ хэбтэшэ, Кабанскын, Заиграйн аймагуудта цемент хэдэг шулуун олдоһон байна. Республикамнай 2 миллиард 23 миллион кубометр ой модоной баялигтай гэжэ тоологдоно. Модошоднай жэл соо 3 миллионһоо дээшэ кубометр барилгын модо арадайнгаа ажахыда үгэнэ.

Выставкын **горно промышленностиин павильон.** Стендын тэг дунда хара хүхэ үнгэтэй вольфрамай рудатай тэбэрижэ хүрэшэгүй томо өөхэн шулуун табяатай...

Зэдын комбинадай үйлэдбэри павильоной ехэнхи хубиие эзэлнэ. 1932—1934 онуудта комбинат барилгын түрүүшын хүдэлмэри тухай һонирхолтой фотозурагууд харуулагдана. Тиихэдэ хэрэглэгдэжэ байһан хайнаг сар, хаһаг тэргые мүнөөнэй оньһото техникэтэй жэшэн харахада, советскэ техникын ямар үргэнөөр урган хүгжэжэ байһаниинь мэдээжэ болоно.

Павильоной зүүн ханые Галуута Нуурай рудоуправлениин стенд эзэлнэ. Эндэ гоёор, ойлгосотойгоор зурагдаһан диаграмма дээрэһээ нүүрһэ малталгын эрид шууд ургажа байһаниинь харагдана. Жэшээнь, 1957 ондо малтагдаһан нүүрһые 1945 онойхитой жэшээ һаа, аяар 638 процент ехэ болоһон байна. Тиихэдэ зургаадахи табанжэлэй эсэс—1960 ондо нүүрһэ малталга 733 процент хүрэтэр дээшэлүүлэгдэхээр хараалагдана.

АРАДАЙ ГЭГЭЭРЭЛ

Уран гоёор бүтээһэн экспонадуud манай республика дотор арадай гэгээрэлэй али тухай ехээр хүгжэһые эли тодоор гэршэлэн харуулна. Хүн бүхэндэ хүндэтэй һанагдадаг Москвагай Кремль выставкэ хараггшадай анхаралые татана. Бухы наһан соогоо дархалһан, уран нарин бэлигтэй наһажаал хүнүүд бэшэ, харин һургуулиин үхибүүд энээниие өөһэдынгөө гараар бүтээгээ юм гэжэ нэгэ багша омогорхон хөөрэнэ.

Һуралсалые үйлэдбэритэй нягта холбоотойгоор эмхидхэжэ, һурагшадаа ажалай дүй дүршэлтэй болгохо хэрэгтэй гэжэ КПСС-эй XX съезд заагаа бэлэй. Энээниие хүтэлбэри болгон, һургуулиин хүдэлмэрилэгшэдэй горьтойхон ажал хэжэ байһаниинь выставкэ дээрэ дэлгэрэнгыгээр харуулагдана.

«Эдир дархашуул», «Эдир технигүүд», «Залуу оёдолшод» гэһэн гурбан витринэ бэлдэгдэнхэй. Эдир залуу технигүүдэй станцида сугларжа, Улан-Удын һургуулинуудай һурагшад элдэб янзын уралалга хэдэг. Хүбүүдынь үйлэдбэридэ гү, али гэрэй байдалда хэрэглэгдэдэг олон янзын юумэ модоор, түмэрөөр дархална. Тиихэдэнь, басагал — гоё һайханаар хубсаһа хунар, шэмэглэл болохо зүйлнүүдые оёно.

Агуу ехэ Октябриин алдарта 40 жэлэй ойе угтуулан, Байкало-Кударын аймагай Корсаковай дунда һургуулиин һурагшад «Аврора» крейсерэй дүрые бэрхэ шадамараар дархалаа. Бухы түрүү хүн түрэлтэнэй сэдьхэлдэ хүндэтэй һанагдадаг түүхэтэ энэ крейсерэй дүрые уран һайханаар бүтээхэ гэжэ эдир дархашуул ехэ оролдолго гаргаа.

Совет засагай үедэ соёл гэгээрэлэй дэлгэрэн мандаһан тухай, ажалша зоной болбосорон хүмүүжэһэн тухай яһала харуулагдана. Жэшээнь, 1914—15 онуудай һуралсалай жэлдэ эндэхи һургуулинуудта 13,5 мянган хүн һуража байһан һаа, харин 1956—57 онуудай һуралсалай жэлдэ аяар 101,1 мянган хүбүүд, басагад һураа гэжэ нэгэ диаграмма дээрэһээ уншанабди. Юрэнхы эрдэмэй һургуулинуудһаа гадна, һураха наһа хүсөөдүй үхибүүдые хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ манай орон тусгаар анхарал хандуулдаг юм. Манай республикые абаад үзэбэл иимэ: 1927 ондо 36 үхибүү абаха гансахан сад байһан һаа, харин 1940 ондо 56 сад эмхидхэгдэжэ, 2779 хүүгэдые хүмүүжүүлээ. 1955 ондо үхибүүдэй садай тоо 124 хүрэтэр нэмэжэ, үхибүүдэйнь тоо 6308 болоо.

Үхибүүдые хүмүүжүүлхэ хүндэтэй хэрэг даадаг багшанар тухай тусхай стенд тус выставкэдэ бии. Мүнөө республикымнай бүхы һургуулинуудта 6000 шахуу багшанар ажаллана. Эрдэм бэлигээ, мэргэжэл шадабаряа, дүй дүршэлөө залуу үетэниие коммунистическээр хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ сүм зорюулдаг, магтаалтай багшанар республика соомнай олон.

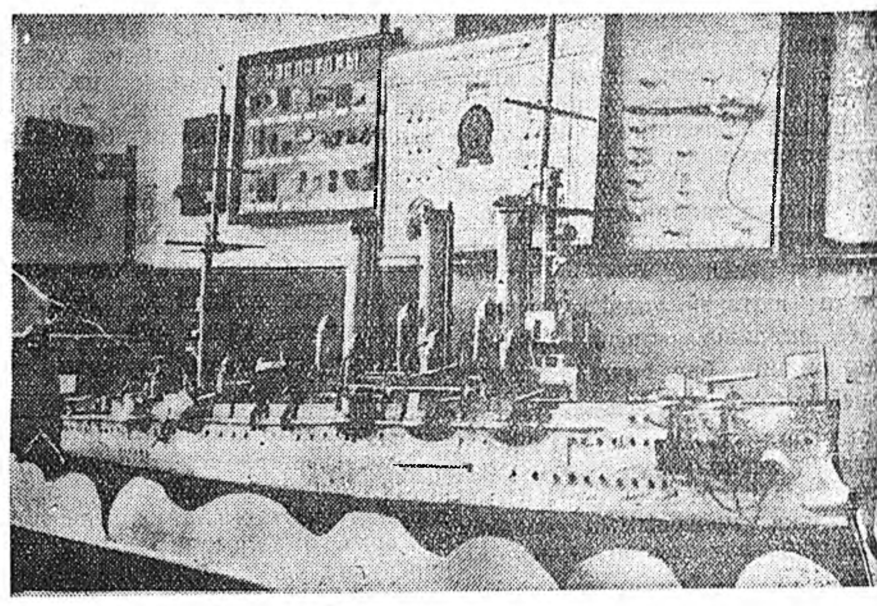

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: һургуулиинхидай дархалһан «Аврорын» макет.

ЭДЕЭ ХООЛ, ЭД БАРААН

Эдеэ хоолой павильон соо табигдаһан дүрүү зузаан гадартай гахайн сонгоогдоһон мяхан, элдэб олон сортын колбаса, сыр, үхэрэй, хониной, гахайн, тахяагай мяхаар хэгдэһэн консервэнүүд; бочкотой, хайрсагтай тоһон табяатай. Энэ хадаа һү, тоһо, мяханай хүн бүхэндэ хүртэсын талаар Америкые хүсэхын түлөө тэмсэлдэ республикымнай колхозууд, совхозууд, МТС-үүдэй хам оролсоһые гэршэлнэ.

Колхоз, совхозуудаймнай гүрэндэ тушааһан малай мяхаар Улан-Удын мяха-консервын комбинадай хүдэлмэришэд эдэ продуктнуудые буйлуулан гаргана. Революциин урда тээ эдеэ хоолой иимэ механизированнэ предприяти оройдоошье байгаагүй. Совет засагай ашаар манай эндэ байгуулагдаһан энэ комбинадта 30 гаран сортын колбаса, консервэ хэгдэдэг байна.

Эндэ үлгэгдэһэн диаграмма комбинадай үйлэдбэриин ургасые элеэр харуулна. 1956 ондо гаргагдаһан колбаса 1940 онойхитой жэшэхэдэ 321 процент, консервэ—220 процентээр дээшэлээ.

Павильоной тэг дунда республикымнай загаһанай ажахы бүришье һонирхолтойгоор харуулагданхай. Усть-Баргажанай, Нижне-Ангарскын загаһанай комбинадуудай гаргадаг, элдэб янзын консервэнүүд табяатай. Байгал далайн баялиг эндэ яһала һайнаар харуулагдаа гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Байгалай нерп; омоли, сиг, хадаран гэхэ мэтын загаһанай дүрсэнүүд, загаһашадай зэр зэмсэгүүд — губшуур, гүльмэ, моторно онгосонуудай макет бии.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: (зүүн гарһаа) эдеэ хоолой зүйл; судна заһабарилгын заводто бүтээгдэһэн пароходой макет харуулагдана.

Республикымнай **хүнгэн промышленностинн павильон** соо Улан-Удын сэмбын фабрикын, оёдолой фабрикын болон олзоборилгын артелиин үйлэдбэрилһэн продуктнууд һонирхолтойгоор харуулагдана.

Урдань манай эндэ холоһоо асарагдадаг сэмбэ бүд Улан-Удэдэмнай нэхэгдэдэг болонхой. Сэмбын фабрикын хүдэлмэришэд Агуу ехэ Октябриин 40 жэлэй ойн һайндэрэй хүндэлэлдэ дэлгэрһэн социалистическэ мүрысөөнэй түрүү зэргэдэ ябалсажа, сэмбэ нэхэхэ һара бүриингөө даалгабариие үлүүлэн дүүргэнэ. Һүүлэй жэлнүүдтэ үйлэдбэриингөө технологиие һайжаруулан, шэнэ сортын сэмбэ, драп, нооһон одеяло нэхэдэг болонхой.

Оёдолой фабрикынхидай урбуулга дэгэл, эрэшүүлэй костюмай шанарые хүнүүд баһал һонирхон харана.

БАРИЛГЫН ХЭРЭГСЭЛ

Хаанта засагай үедэ манай эндэхи арад зон ой модонойнгоо, орон дэлхэйнгээ баялигые хэрэглэхэ аргагүй байгаа. Выставкэдэ табигдаһан тэрэ үеын гар хюрөө һүхэ хоёрые мүнөөнэй модо бэлэдхэлэй промышленностиин техникэтэй жэшэн харахада юрэдөөшье һонин.

Республикымнай леспромхозууд жэл ерэхэ бүри бүтээсэ ехэтэй шэнэ техникээр хангагдана. Эндэ харуулагдаһан диаграммын ёһоор модо отололго 100 процент, модо таллуулга—84,3, модо шэрэлгэ—99,3 процент механизацилагданхай. Халаан соо хэдэн арбаад кубометр модо отолдог «Дружба» гэжэ шэнэ хюрөө, хүсэ ехэтэй «МАЗ-200» маркын автомашина, тракторнууд табяатай.

Тимлюйскэ цементын заводой, Улан-Удын шэлэй механизированнэ заводой үйлэдбэрилдэг продукци, эдэ предприятинуудай үйлэдбэриин хүгжэлтэ үргэнөөр харуулагдана. Жэшээнь, шэлэй заводойхид 1935 ондо 430 мянган дүрбэлжэн метр шэл гаргаһан һаа, 1956 ондо 5 миллион 656 мянган дүрбэлжэн метр сонхын шэл Эхэ оронойнгоо шэнэ барилгануудта эльгээгээ.

Бурят-Монголой модо бэлэдхэлгын промышленностиин барилгын хэрэгсэл үйлэдбэрилдэг предприятинуудай хүдэлмэришэд жэл ерэхэ бүри барилгын модо, цемент, шэл улам ехээр арадайнгаа ажахыда үгэдэг боложо байна.

ЭЛҮҮРЫЕ САХИЛГА

Совет засагай жэлнүүдтэ арад зоной элүүрые сахилгын, эмшэлэн эдэгээлгын улам һайжаржа байһаниинь выставкэ дээрэ үргэнөөр харуулагданхай. Элүүрые хамгаалха хэрэгтэ мүнгэ зөөриин ехээр һомологдохоһоо эхилээд, медицинэдэ хэрэглэгдэдэг һүүлэй шэнэ шэнэ аргануудые тус выставкэ дэлгэрэнгыгээр харуулна. Жэшээнь, операци хэһэнэй удаа шархыень түмэр утаһаар оёдог шэнэ аппарадые хаража, выставкэдэ хабаадагшад ехээр һонирхоно.

Республикын арад зоной элүүрые сахин хамгаалха хэрэгтэ зорюулжа һомологдодог мүнгэ зөөриин ургалтые харуулһан диаграмма һонирхолтой. Бурят-Монголой АССР-эй тогтоһоной хойто жэлдэ— 1924 ондо элүүрые сахин хамгаалха зорилгоор 6377 мянган түхэриг һомологдоһон һаа, 1940 ондо 28996 мянган түхэриг, 1945 ондо 34449 мянган түхэриг, 1950 ондо 66462 мянган түхэриг, 1957 ондо 104602 мянган түхэриг һомологдоһон байна.

Революциин урда тээхи ажалша зон элдэб халдабаритай үбшэндэ дайрагдажа, олоороо үхэдэг байгаа. Тэдэнэртэ медицинын туһаламжа тон багаар үзүүлэгдэдэг гү, али огто үзүүлэгдэдэггүй байһан тухайдань харуулһан олон гэршэ баримтанууд бии. Манай арад Агуу ехэ Октябриин революциин ашаар лэ эрхэ сүлөөтэй боложо, жаргаа. Жэшээнь, 1913 ондо манай эндэ миил 240 хүниие байлгажа аргалха шадалтай хэдэхэн больница бии байһан юм. Харин революциһаа хойшо больницануудай тоо жэл бүри нэмэһээр, 1940 ондо 2175, 1957 ондо 4723 койкотой болоһон байна.

Хото, хүдөөгэй фельдшерско-акушерскэ пунктнууд, нарайлалгын гэрнүүд, хүүгэдэй ялинууд жэлһээ жэлдэ олошорно. Жэшээнь: 1923 ондо фельдшерско-акушерскэ 34 пункт бии байһан һаа, 1957 ондо 410 болоо. Революциин урда тээ хүүгэдэй нэгэшье ясли үгы байһан аад, мүнөө 4665 хүүгэдэй хүмүүжүүлэгдэхэ 105 ясли нээгдэнхэй.

Хүнэй бэеын элүүрые сахиха нангин уялгатай врачын ажал манай орон дотор ехээр хүндэлэгдэдэг. Революциин урда тээ 50 мянган хүндэ гансахан врач хүртэдэг байгаа. Мүнөө врачуудай олон боложо байһан тухай һонирхолтой диаграмма зурагдаа.

Бурят-Монголдо миил 16 врач бии байһан һаа, мүнөө республика соомнай 835 врач ажаллана.

Республикын дунда һургуулинуудай ургалта

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: (зүүн гарһаа) паровозо-вагонно болон «Механлит» заводуудай бүтээдэг детальнууд, заһабарилан гаргадаг трактор, автомашинануудай макет харуулагдана.

БУРЬЯЛМА ХҮГЖЭЛТЭ

ажахын, соёл културын дэбжэлтые харуулһан выставкэһээ

СОЁЛ КУЛЬТУРА

ктябриин революциин урда тээ-бурят оронииe абаад үзэбэл, б, библиотекэ гэхэ мэтэ культур-зэрэлэй эмхи зургаан гэжэ агүй юм. Мүнөө республика рнай 543 клуб, Культурын бай-, 500 гаран библиотекэ, ондоо-эмхи зургаанууд олон нээгдээд, түмэнэй ухаан бодолой, соёл босородой эрилтые хангадаг бо-

рхим ажалаараа шалгарһан, культурын түрүү эмхи зургаа-тухай энэ выставкэ дээрэ хэ-дэнэ. Баргажанай аймагай Ба-нютагтахи Культурын бай-гай (директорынь Владимир оров) хүдэлмэриие харуулһан ай стенд бэлдэгдэнхэй.

харшэбэрэй аймагай Шэнэ андахи хүдөөгэй библиотекын агшань нүхэр Брун), Кяхтын гай библиотекын (даагшань нү-Васильева), Иволгын аймагай ьбирын хүдөөгэй библиотекын агшань нүхэр Миронова) хүдэл-тухай дэлгэрэнгыгээр харуу-дана. Мүн Сэлэнгын аймагай өгэй хүдөөгэй, Тельманэй нэ-жэтэ колхозой клубуудай хү-эриие харуулһан материал-д бии.

ранһайханай самодеятельнос-улам улам хүгжэжэ байһые тавкын иимэ тоо, баримтанууд элэн харуулна: 1923 ондо һайханай 99 кружок байһан аад, 1930 ондо—240, 1940 ондо—320 болоо. Мүнөө республика соомнай уранһайханай 2016 кружок эмхидхэгдээд, тэдээндэ 35 мянган хүн эдэбхитэйгээр хабаадана.

Революциин урда тээ бурят-монгол арад өөрын тусхай искусствогүй байгаа. Совет засагай үедэл арадай оюун бэлиг айхабтар ехээр бадаржа захалаа. Энээниие эли тодоор гэршэлһэн тоо, баримтанууд выставкэ дээрэ харуулагдана. Ленинэй орденто оперо ба баледэй, бурят,ород драмын театрнуудай артистнуудай мэргэжэл шадабариин урган хүгжэһэн тухай хэлэгдэнэ.

Манай республика дотор 2 дээдэ һургуули бии юм. Бурят-Монголой зооветеринарна, багшанарай институдууд хүдөө ажахын, арадай гэгээрэлэй эрдэмтэ мэргэжэлтэдые бэлдэнэ. Тэрэшэлэн 15 тусхай дунда һургуули кадрнуудые бэлдэжэ байдаг.

Композиторнууд, уранзураашад, уранзохёолшодой хүдэлмэриие харуулһан хэдэ хэдэн тоо, баримтанууд выставкэдэ табигдаа.

Улан-Удын, Кяхтын хизаар ороноо шэнжэлхэ музейнүүд тухай, Улан-Удын зураглан харуулдаг искусствын музей тухай диаграмманууд, экспонадууд бии. Музейнүүдые харагшадай тоогой жэл бүри улам нэмжэ байһанниинь харагдана.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: колхозуудай культбазануудые харуулһан стенд.

КУЛЬТУРНО-АЖАҺУУДАЛАЙ БАРИЛГА

Совет засагай ашаар ажалшадай байдалай улам бүри һайжаржа байһые харуулһан тоо, баримтанууд олон. Республикымнай бүхы ажалшадай 1956 оной олзо доходые 1950 онойхитой жэшэбэл, 60,1 процент дээшэлһэн байна. Энээнтэй хамта хото, хүдөө нютагуудаар Культурын байшангууд, клубууд болон бусад олон байшангууд баригдана.

Клуб, культбаза, улаан булан, бани гэхэ мэтые олоор бариха гэжэ Түнхэнэй аймагай ажалшад һайшаалтай үүсхэл гаргаһан байгаа. Энэ уялгаяа тэдэнэй ямараар дүүргэжэ байһан тухай тоо, баримтанууд выставкэдэ харуулагдана. Түнхэнэйхид Агууехэ Октябриин һайндэрые угтуулан, Культурын байшан, 1 клуб, 4 улаан булан, 8 культбаза, 7 полевой стан, 11 бани, зунай театр, 2 стадион барижа, олон худагуудые малтажа дүүргэнхэй. Мүн баһал олохон барилга хэгдэжэ байна. Тус аймагай Сталинай нэрэмжэтэ колхозой культбаза, «Путь Ленина» колхозой клуб, Хэрэнэй гостиница ба бусад барилгын фото-зураг выставкэдэ табигдаа.

Республикымнай олон аймагта культурын эмхи зургаануудай барилга хэгдэжэ байнхай. Хориин аймагай Анаагай хүдөөгэй клуб, Каменск тосхоной хүдэлмэришэдэй клуб, Хэжэнгын аймагай Сталинай нэрэмжэтэ колхозой клуб, Кабанскын аймагай Ранжурово тосхоной хүдөөгэй клуб, Яруунын аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой клуб болон бусадай фотозурагууд харуулагдана.

Һүүлэй хэдэн жэлэй туршада малшадай культурна эрилтые хангаха тушаа горьтой хүдэлмэри хэгдээ. Хэжэнгын, Кударын, Хориин ба бусад аймагуудай хэдэ хэдэн колхозууд холын фермэ, гүүртэнүүдтэ культбаза бариһан байна. Ажал хүдэлмэреэ һайнаар ябуулдаг культбазануудые харуулһан стенд выставкын дэргэдэ эмхидхэгдээ. Хэжэнгын аймагай Ворошиловай нэрэмжэтэ колхозой культбазын хүдэлмэри тухай дэлгэрэнгыгээр харуулагдана Малшад ажаллажа ерээд культурнаар амарха, газетэ, журнал уншаха, элидхэл, лекци шагнаха аргатай. Малшад үдэшэндөө радио шагнадаг, газетэ уншадаг, элдэб наадаар наадажа, сүлөөтэй сагаа хүхюунээр үнгэргэдэг. Малшадта медицинскэ туһаламжа үзүүлэгдэдэг, худалдаа наймаан һайнаар эмхидхэгдэдэг байха юм.

Мүн Кударын аймагай Кировэй нэрэмжэтэ, «Путь Октября», Ждановай нэрэмжэтэ колхозуудта һайн тухеэрэлгэтэй культбазанууд бии.

Республикын больницануудай ургалта

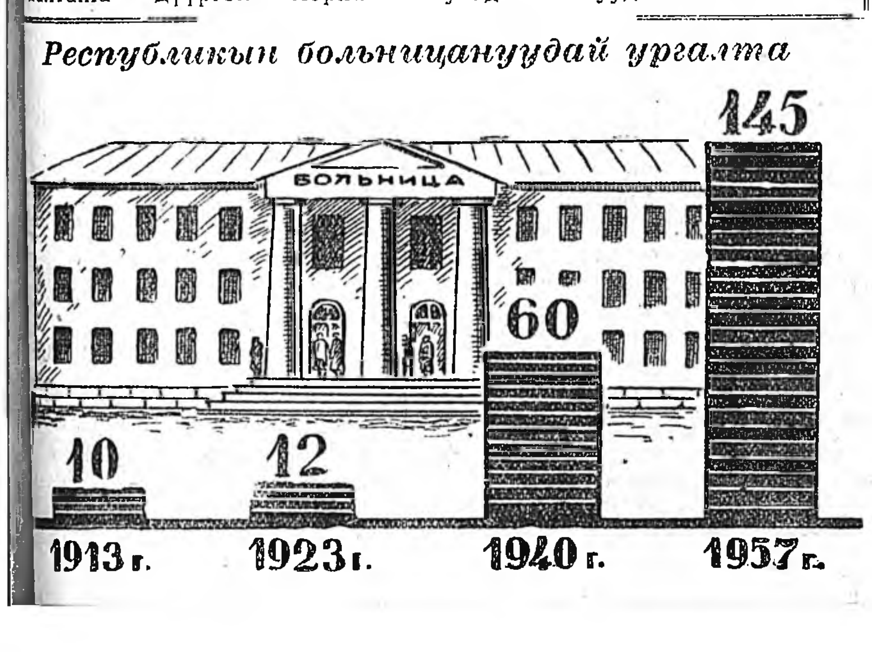

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: ургамалай ажахын стенд.

УРГАМАЛАЙ АЖАХЫ

Урдань Бурят-Монголой хүдөө ажахы айхабтар гээгдэнги, ашаг багатай, газар тарялан муугаар эрхилэгдэдэг, агротехникэ, үтэгжүүлгэ огто хэрэглэгдэдэггүй, гансал модон анзаһан, борнойгоор газар элдүүрилэгдэдэг байгаа бэлэй. Ехэнхидээ хара таряан, овёс, ячмень таригдадаг һэн.

Имагтал Совет засагай тогтоһонһоо, хүдөө ажахын коллективизацилагдаһанһаа хойшо республикымнай ажахын бүхы һалбаринууд ехэ түргэнөөр хүгжэһэн тухай выставкэ тодоор харуулна. Жэлһээ жэлдэ тарялангай талмай үргэдхэгдэжэ, энэ жэлдэ 569,6 мянган гектар болгогдоо. 1913 онойхидо орходоо хоёр дахин ехэ ороохо таряан 1957 ондо хуряагдаа. Минеральна үтэгжүүлгэ урдань хэгдэдэггүй аад, мүнөө ехээр хэрэглэгдэдэг болоо.

Хэрбээ 1923 ондо 16,1 мянган гектар талмайда шэниисэ таригдадаг байгаа һаа, нёдондо 209,4 мянган гектарта, техническэ культура 500 гектарта таригдадаг байһан һаа, нёдондо 2600 гектарта таригдаа. Мүн1956 ондо хартаабха 17.200 га талмайда, овощи 4 мянган га газарта таригдадаг болобо.

Колхозуудтамнай хүдөө ажахын шэнэ культуранууд таригдадаг болложо байна. Гушаад онуудһаа эхилжэ, силосэй зарим культурануудые, тэжээлэй корнеплод, 1950 онһоо эхилжэ сахарна свёкло, 1955 онһоо хойшо тэжээлэй ехэ ашагтай культура—кукуруза таригдана.

Республикын колхозуудта 1957 ондо хамтадаа 315 гектарта үрэ жэмэстэ модод таригдаад, 605 мянган түхэригэй олзо оруулаа.

Түрүү агротехническэ арга методүүд үргэнөөр хэрэглэгдэжэ, орооһо тарянай ургаса жэлһээ жэлдэ дээшэлнэ. Республикымнай колхозууд 1955 ондо орооһо таряа 1950 онойхиһоо 2 дахин ехээр, тэрэ тоодо шэниисэ 2,5 дахин ехээр хуряажа абаа һэн.

Таряае амяарлан хуряалгын ашаүрэ тухай тусгаар диаграммануудта һонирхолтойгоор хэлэгдэнэ. Энэ шэнэ арга 1956 онһоо хойшо эндэмнай хэрэглэгдэнэ. Мүнөө жэлдэ бүхы тарянаймнай 46 процентнь амяарлан хуряагдаа.

Тэжээл бэлэдхэлгээр түрүү хоёр колхоз, нэгэ совхоз, 4 бригада, мүн сабшалан үһалагшадай, кукуруза ургуулагшадай 5 звеногой ажал хүдэлмэри харуулагданхай.

Гадна, Бурят-Монголой гүрэнэй хүдөө ажахын туршалгын станциин хүдэлмэри тухай дэлгэрэнгыгээр харуулагдана.

Мал ажал

Революциин урда тээ мал ажал ашаг шэмэ багатай, малынь жэжэ, үүлтэр муутай байгаа. Тиигээдшье малай үүлтэрые һайжаруулхын тулада хүдэлмэри хэгдэдэггүй, түхэреэн жэл соо мал бэлшээридэ ябуулагдадаг, тон багаар үбһэ тэжээл бэлдэгдэдэг һэн. Малай һайн байра баригдадаггүй, зоотехническэ, ветеринарна туһаламжа үзүүлэгдэдэггүй һэн. Тиимэһээ мал элдэб үбшэндэ дайрагдадаг, ехээр хоролтодо ородог бэлэй. Советскэ засагай үедэ иимэ байдал үндэһөөрөө усадхагдан хубилгагдаа.

Үнгэрһэн 40 жэлэй туршада мал ажалай ехээр хүгжэһэн, ашаг шэмынь дээшэлһэн тухай элдэб олон диаграмма, экспонадууд тодорхойгоор гэршэлнэ.

Хони үсхэбэрилгэ энэ үе соо илангаяа ехээр хүгжэһэн байна. Республикамнай бүхы оронойхиһоо, тэрэ тоодо РСФСР-эйхиһээ 100 гектар бүридөө 2 дахин олон хони барина. Удельнэ хэмжээгээрээ бүхы түрэлэй малай 40,1 процентнь боложо, мал ажалһаа абтадаг олзо доходой 43,2 процентыень хони үсхэбэрилгэ үгэнэ. 1 центнер нооһо абахын тулада оройдоол 1377 түхэриг 60 мүнгэн гаргашалагдаад, 3575 түхэригэй олзо доход ороно. Мүн хониной мяхан удельнэ хэмжээгээрээ бүхы абтадаг мяханай 22,4 процентнь болоно. Жэлһээ жэлдэ хониной үүлтэрынь һайжаржа, нарин ба нарибтар нооһон ехээр абтана. Хэрбээ 1917 ондо 100 процент нооһон абтаһан байгаа һаа, 1957 ондо 600 процент хүрөө. 1917 ондо эдлүүриин газарай 100 га бүридэ 16,8 килограмм нооһон абтаһан һаа, энэ жэлдэ 100,7 килограмм абтаа гэхэ гү, али хонин бүриһээ 0,9 килограмм тиихэдэ абтадаг байгаа һаа, мүнөө 2,49 килограмм хайшалагдаа.

Эбэртэ бодо мал үсхэбэрилгэ. Оронеймнай колхозууд 100 га бүридэ 7,9 толгой эбэртэ бодо малтай, РСФСР-эй колхозууд—8,1 толгой эбэртэ бодо малтай һаань, республикымнай колхозууд 9,8 малтай. Мүн һүнэй хүн бүхэндэ хүртэсын талаар бодоходо, 1956 ондо 164 литр байгаа һаа, 1957 ондо 212 литр болоо. Нёдондо үнеэн бүриһөө 887 литр һүн һаагдаһан байгаа һаа, энэ жэлдэ 1300 литр һүн һаагдаа юм.

Үхэрэй мяхан удельнэ хэмжээгээрээ бүхы абтадаг мяханай 61,5 процент болоно.

Хэрбээ мал ажалай 100 процент олзо доход үгэдэг һаань, эбэртэ бодо мал үсхэбэрилгэһөө 42,5 процент олзо доход оруулагдана.

Урдань гахай үсхэбэрилгэ Бурят-Монголдо байгаагүй шахуу. Эдлүүриин газарай 100 га бүридэ нёдондо 2,8 центнер гахайн мяхан хүртэдэг һаа, энэ жэлдэ 7,1 центнер болгогдоо.

Революциин урда тээ бурядууд шубуу үсхэбэрилдэггүй һэн. Харин мүнөө колхозууд шубуунай фермэтэй болонхой. Адуу мори үсхэбэрилгэ, зүгы үсхэбэрилгын амжалтатайгаар хүгжэжэ байһан тухай тусхай диаграмма, экспонадууд харуулна.

Революциин урда тээ ветеринари гэжэ байгаагүй. Харин лама, бөөнэр зоргоороо аашалжа байһан юм. Совет засагай жэлнүүдтэ ветеринари хадаа айхабтар ехээр хүгжэһэн байна. Малай үүлтэрые һайжаруулжа, ашаг шэмыень дээшэлүүлхэ, искусственна үрэжүүлгэ хэхэ талаар горьтой амжалта туйлагдаһаниинь диаграмма, баримтанууд дээрэ тодорхойгоор харуулагдана.

Мүн үнгэрһэн жэлнүүдэй туршада малай харууһалга үндэһөөрөө һайжаруулагдаһан, колхоз, совхоз бүхэн малай һайн байратай болоһон, малда бүдүүн, концентрированнэ, шэмэтэ, минеральна тэжээл ехээр үгтэдэг, жэлһээ жэлдэ малай тэжээлэй ехээр бэтоновна—агон дэдэг болоһониие выставкын материалнууд элитээр гэршэлнэ.

МЕХАНИЗАЦИ, ЭЛЕКТРИФИКАЦИ

Манай эндэ түрүүшын МТС, совхозуудай эмхидхэгдэһэнһээ хойшо мүнөө хүрэтэр элдэб шэнэ оньһото машинанууд бии боложо, хүдөө ажахын ажал ехэтэй хүдэлмэри машинын хүсөөр бүтээгдэдэг болоо.

1932 ондо оройдоо 7 МТС байһан һаа, 1957 ондо 35 болоо. 1932 ондо 300 трактор (15 мориной хүсэтэй) байгаа һаа, энэ жэлдэ 5212 болоо юм. Тиигэжэ колхозуудай полинуудта МТС-эй хэдэг тракторна хүдэлмэриин хэмжээн 1937 онһоо 1955 он хүрэтэр 2,5 дахин шахуу ехэ болоо. Мүн 1937 ондо 163 комбайн байһанаа, 1957 ондо 1892 хүргэгдөө. 1937 ондо 32,6 мянган гектар орооһото культура комбайнаар хуряагдаһан байгаа һаа, 1956 ондо 358 мянган гектар гэхэ гү, али 99 процентнь хуряагдаа.

1935 ондо 932 тракторна плуг байгаа һаа, 1957 ондо 2700 болоо, тракторна сеялкэнүүд 260 байгаа һаа, 3801 болоо. Тиихэдэ 1935 ондо техническэ культурануудые хуряаха комбайн гэжэ байгаагүй. Харин энэ жэлдэ иимэ комбайнууд 651 болоо. Һубаг-канава малтаха, харгы заһабарилха, газар үһалха машинанууд үгы байһанаа бии болгогдоо. Мүн һүри хаяха, силос дараха машинанууд, кукуруза хуряадаг комбайнууд болон бусад механизмууд бии болонхой.

Хүдөө ажахыда механизаторнууд олон болоһон байна. 1935 ондо нэгэ инженер, 25 инженер-техник, 1032 тракторист байһан юм. Харин 1957 ондо хүдөө ажахыда 137 инженер, 281 инженер-техник, 1254 комбайнер, 4942 тракторист ажаллана.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: (зүүн гарһаа) гахай үсхэбэрилгын, тэжээл бэлдэлгын стенднүүд харуулагдана.

Мал ажалда автоуһалалга хэрэглэгдэдэг боложо, үнеэд садатараа бүлеэдхэгдэһэн уһаар уһалагдадаг болоо. Тиигэжэ Кабанскын аймагай Хрущёвой нэрэмжэтэ колхоз 26 мянган килограмм һү нэмэжэ абаа. Автоуһалалга хэрэглэһэн бүхы колхозууд, тухайлхада, 225 мянган килограмм һү нэмэжэ абаһан байха юм. Үнеэд машинаар һаагдадаг болоһонһоо, жэшээнь, Боргойн совхоздо һаалишадай тоо хахадтаа оротороо үсөөлэгдөө. Фермэ шадархи элдэб хүдэлмэринүүд механизацилагдажа, малшадай ажал горьтойгоор хүнгэрөө. Малай шэбхэ арилгаха, сэбэрлэхэдэ гаргашалагдадаг ажалта үдэр 10—15 процентээр бага болгогдоо. Гахайн фермэдэ эдеэ хоол машинын хүсөөр хэгдэдэг боложо байна. Мухаршэбэрэй аймагай «Коммунизм» колхоз гахайнгаа тэжээл машинаар бэлдэдэг боложо, мяха абалгаяа 103,2 центнерээр ехэдхээ.

Хониной нооһо хайшалалга механизацилагдаа. Тиигэжэ 1951 ондо бүхы хайшалагдаха хониной 7 процентнь машинаар хиргагдаһан һаа, 1957 ондо 93,8 процентнь машинаар хайшалагдаа. Машинаар хони хайшалхада ажалай бүтээсэ 2—2,5 дахин дээшэлжэ, хонин бүриһөө 100—150 грамм нооһон ехээр абтана. Хони хайшалалгада оньһото машинануудые хэрэглэһэнэй ашаар 1957 ондо 25970 метр нарин сэмбэ, 6782 метр эрхим шанартай хилгааһан бүд нэхэхэ нооһон ехээр абтаа.

Үбһэ тэжээл бэлдэлгэдэ комплексно механизаци үргэнөөр хэрэглэгдэдэг болоһон байна. Хэжэнгын аймагай Ворошиловай нэрэмжэтэ колхоздо Хэжэнгын МТС-эй механизаторнууд энэ жэлдэ 4 мянган гектарай ногоо машинаар сабшажа, 20 мянган тонно үбһэ бэлдэһэн юм.

Табадахи табанжэлэй туршада хүдөөгэй электростанцинуудай ниитэ хүсэн 2 дахин ехэ болгогдоод. хамтадаа 7000 шахуу киловатт электроэнерги үгэнэ. Тиигэжэ табадахи табанжэлэй эсэстэ республикымнай бүхы МТС-үүд, мүн колхозуудаймнай гурбанайнь нэгэ хуби шахуунь электрифицировалэгдээ. Республикын хүдөө ажахыда, колхоз, совхоз болон МТС-үүдтэ 1954 ондо 0,334 миллион киловатт электроэнерги гүрэнэй электростанцинуудһаа үгтэдэг байгаа һаа, 1957 ондо 6,700 миллион киловатт-час электроэнерги үгтэдэг болоо юм гэжэ выставкэһээ элирнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: (зүүн гарһаа) хони үсхэбэрилгын, механизациин стенд, экспонадууд харуулагдана.

ХИЛЫН СААНАҺАА

СССР болон Сириин республикын хоорондо экономическа талаар хэлсээнэй хэгдэhэн тухай коммюникэ

СССР-эй болон Сириин республикын правительствонуудай хоорондоо хэлсэhэнэй ёhoор, энэ оной октябрьда Советскэ Союзай экономическа делегаци Сиридэ ошоод ерээ. СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй экономическа холбоо барисаа гадаадын оронуудтай байгуулха талаар гүрэнэй комитедэй түрүүлэгшын орлогшо П. В. Никитин энэ делегацие толгойлоо. Гадна, 12 советскэ эксперт, СССР-эй хэрэгүүдээр Сиридэ байдаг саг зуурын элигэмжэтэ Н. С. Василенко экономическа делегацида оролсоо.

Амжалтатайгаар дүүрэhэн хэлсээнэй hүүлээр, октябриин 28-да СССР болон Сириин республикын хоорондо экономическа, мүн техническэ талаар харилсаха тухай хэлсээ Дамаскда гар табигдаба.

Түмэр зам, уhанай хаалта болон гидроэлектростанцинуудые, мүн уhалууриин системэ бариха, малай бэлшээриие уhалха, автомобильнуудай ябадаг хүүргэнүүдые бариха ба шэнэлэн заhаха, азотно үтэгжүүлэгүүдэй завод болон бусад барилгануудые хэхэ, тэрэшэлэн Сириин геологическа карта табиха, гадна ороной байгаалиин баялигые, тусхайлбал нефть, химическэ промышленностьда хэрэглэгдэхэ түүхэй эд болон гидроэнергетическэ баялигые бэдэрэн оложо мэдэхэ зорилгоор геолого-шэнжэлэлгын худэлмэри хамhаха тус хэлсээндэ ёhoор хэхэ гэжэ хоёр орон шиидхэбэ.

Энэ хэлсээнэй ёhoор, советскэ организацинууд проектно-бэдэрэлгын болон шэнжэлэлгын худэлмэри хэхэ, хэрэгтэй болохо түхеэрэлгэ, мүн орон дотор үгы машина, материалнуудые Сиридэ үгэхэ ба советскэ мэргэжэлтэдые Сиридэ эльгээхэ ёhoтой. Советскэ мэргэжэлтэд барилга хэхэдэнь, түхеэрэлгэ хабсархадань, мүн хэлсээндэ хараалагдаhан барилгануудые ашаглалгада оруулхадань сириинхидтэ туhаламжа үзүүлхэ ёhoтой.

Советскэ организацинуудай хэхэ проектно-бэдэрэлгын болон шэнжэлэлгын худэлмэриие, мүн Советскэ Союзhаа асаргадаха түхеэрэлгэ болон материалай сэнгые, Советскэ Союзай зүгhөө үзүүлэгдэhэн бусад туhаламжын түлөө мүнгэ зөөреэр түлэхын тулада СССР-эй правительство Сириин правительстводо урьhаламжа үгэхэ байна. Энэ урьhаламжыень Сири 12 жэлэй турша да бусааха, тиихэдэ жэл бүри тэрэнэйнгээ 2,5 процентые нэмэжэ түлэхэ ёhoтой байна.

СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй экономическа харилсаа холбоо гадаадын оронуудтай байгуулха гүрэнэй комитедэй түрүүлэгшын орлогшо П. В. Никитин СССР-эй правительствын даалгабаряар, Сириин республикын гүрэнэй министр ба национальна оборонын министр Халед Азем, ниитын худэлмэринүүдэй болон харгы замай министр Фахер Кайяли, национальна экономикын министр Халиль Каллаас болон Сириин дээдэ экономическа соведэй түрүүлэгшэ Хасан Джабар гэгшэд Сириин республикын правительствын даалгабаряар хэлсээндэ гараа табиhан байна.

Экономическа, техническэ талаар харилсаха тухай Советскэ Союзтай баталагдаhан хэлсээн Сириин республикын национальна экономикын саашадаа хүгжэхэдэ, мүн Сириин политическэ ба экономическа бэеэ даанхай байдалые бэхижүүлхэ хэрэгтэ туhа хүргэхэ байна.

СССР США хоёрой хоорондо холбоо барисаа байгуулха тушаа асуудалаар советско-американска хэлсээн

ВАШИНГТОН, октябриин 29. (ТАСС). СССР США хоёрой хоорондо холбоо барисаа байгуулха тушаа асуудалаар Советскэ Союз Америка хоёрой хоорондо хэлсээн октябриин 28-да Вашингтондо эхилбэ.

США-да байдаг СССР-эй элшэн сайд Г. Н. Зарубин советскэ делегациие толгойлно. Зүүн, баруун оронуудай хоорондо харилсаа байгуулха асуудал эрхилдэг США-гэй гүрэнэй секретариин тусхай туhалагша У. Лейси болон Америкын бусад түлөөлэгшэд Америкын зүгhөө хэлсээндэ хабаадана.

Делегацинууд ноябриин 4-дэ хоёрдохёо уулзаха.

Францида правительство байгуулагдаагүй зандаа

Ги Молле правительство байгуулжа шадабагүй

ПАРИЖ, октябриин 29. (ТАСС). Тиимэ тиимэ хүнүүдhээ бүридэhэн правительство байгуулхамни, тиихэдэ иимэ түсэб бэелүүлхэбди гэжэ социалистическэ партиин ударидагша Ги Молле октябриин 28-да национальна суглаанда элидхэбэ. Энэ правительствын эрхэ түлөөлэлгые баталхын түлөө 227 депутат, баталхагүйн түлөө 290 депутат дуугаа үгэhэн байна.

Буржес-Монуриин правительстводо финансын министрын тушаал эзэлжэ байhан Ф. Гайяр гэгшэдэ правительство байгуулжа үзыш даа гэжэ республикын президент дурадхаа.

ОМАНДАХИ БАЙДАЛ

КАИР, октябриин 29. (ТАСС). Оманда боложо байгаа национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөе сугтаа хамhан дараха тухай хэлсээ хэхэеэ Маскадай султаниие Англиин правительство Лондон уриба гэжэ Оманай түлөөлэгшэ мэдээсэнэ.

Оманай арад зонтой дайлалдахадаа шархатаhан Англиин офицер болон солдадуудые ашаhан самолёдууд Бахрейнскэ аралнуудта Оманhаа ерэжэл байна.

Оманда дайлалдажа байhан Англиин сэрэг ехэ гай хохидолдо ороно гэжэ мэдээсэгдэнэ.

Израилиин правительствын гэшүүдтэ добтолго хэгдэбэ

ТЕЛЬ-АВИВ, октябриин 30. (ТАСС), Октябриин 29-нэй үдэшэлэн Израилиин гадаадын политикаар парламентда үгэ хэлэлгэнэй боложо байха үедэ правительствын гэшүүдэй hуудаг hуури руу зоной hуудаг газарhаа граната хаягдаа.

Социальна тэдхэмжын болон шажан мүргэлэй министр Моше Шапиро, мүн зам харилсаанай министр Моше Кармель гэгшэд хүндөөр шархатаа. Премьер-министр Бен-Гурион, гадаадын хэрэгүүдэй министр Голда Меир болон элүүрые хамгаалгын министр Барзилай гэгшэд багаханаар шархатаа.

Граната хаяhан еврей Дуек гэгшэ тэндээ баригдашаhан байна.

Хуулита газарhаа мэдээсэhэнэй ёhoор, энэ добтолго ямар нэгэн политическэ зорилгоор бэшэ, харин хубиин үhэө хяhаанай үндэhөөр хэгдээ.

Чехословацка республика. «Илалтата 40 жэл» гэhэн выставкэ hаяхан Прагада баяр ёhололой оршон байдалда нээгдээ. СССР-тэ социализм байгуулха хэрэгтэ туйлагдаhан амжалтануудые харуулhан фотографинууд, дансанууд эндэ харуулагдана.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: хүнүүд выставкэ хаража байна.

ТАСС-эй фотохронико.

Сириин Гадаадын хэрэгүүдэй министерствын мэдүүлгэ

ДАМАСК, октябриин 29. (ТАСС). Сириин Гадаадын хэрэгүүдэй министерствын түлөөлэгшэ октябриин 28-да иимэ мэдүүлгэ хээ: НАТО-гэй гэшүүд болохо Италиин, Грециин, Баруун Германиин, Бельгиин, США-гэй, Голландиин болон Даниин дипломатическа түлөөлэгшэдтэ Сириин Гадаадын хэрэгүүдэй министерство нотонуудые барюулаа. НАТО-до ородог Америкын болон Англиин сэрэгэй хабаадалгатайгаар 1957 оной октябриин 31-hээ ноябриин 2 болотор сэрэгэй hургуули хэхэ тухай НАТО-гэй хүтэлбэрилэгшэдэй hаяхан мэдүүлhэн тушаа эдэ нотонууд соо хэлэгдэнэ. Хэгдэхэеэ байгаа энэ hургуулиие hамбаашалан, Турци Сиридэ эсэргүүгээр добтолон ороходоо болохо байна, тиихэдээ НАТО бидэниие дэмжэхэ гэжэ Турци hанажа болохо, мүн Сириин газар дайдада дүтүүр оршодог Турциин нютагуудта ойро ерээд байhан НАТО-гэй сэрэг Турциин армиие дэмжэхэ зорилготой гэжэ Турци hанахадаа болохо байна гэжэ дурсагдаhан гүрэнүүдэй түлөөлэгшэдтэ Сириин Гадаадын хэрэгүүдэй министерство hэргымжэлэн hануулна. Юуб гэхэдэ, НАТО-гэй сэрэг дайгаар добтолон орохо зэбсэг болошохо аюултай байна гээшэ.

Сириин агаарай дайда руу гадаадын самолёдууд ниидэн ороо

ДАМАСК, октябриин 29. (ТАСС). «Канберра» гэжэ түхэлэй гадаадын хоёр самолёт Сириин агаарай хилые октябриин 28-да дабажа, доогуур элин ниидэhээр Турциин газар дээгүүр Ирак тээшэ арилба гэжэ хэблэл мэдээсэнэ.

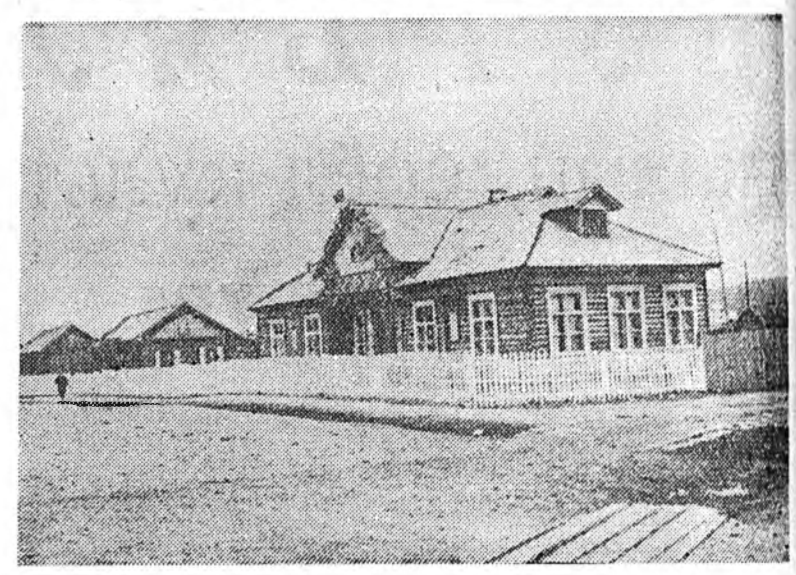

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Багдарино тосхондо hаяхан баригдаhан уншалгын байшан.

С. Петиновэй фото.

Залуушуул түрүү зэргэдэ

Усть-Баргажанай барилгын-монтажна участогай хирпиисын заводой комсомол-залуушуулай бригада hайндэрэй урдахи мүрысөөндэ түрүүлжэ ябана. Комсомолка Людмила Мишуринагай хүтэлбэрилдэг энэ бригада эрхим ажалайнгаа түлөө ВЛКСМ-эй райкомой дамжуулгын вымпелдэ хүртэhэн байгаа. Тус бригадынхид тэрэ гэhээр вымпелээ алдангүйгөөр ажаллана.

Усть-Баргажанай барилгын участогай комсомолшууд ба залуушуул даалгабарита ажалаа оролдосо[...] hайнаар дүүргэхэhээ гадна, ниит[...] хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр ха[...] далсана. Һаяхан барилгын учас[...] гуудта хирпиисын дутахада зал[...] шуул воскресник үнгэргэжэ, а[...] ралтын үдэрэй туршада 18 мян[...] хирпиисэ зөөгөө hэн. Энэнь бар[...] гашадта hаадгүйгөөр хүдэлмэри[...] арга олгоо.

Мүнөө тус участогай залуушу[...] Октябриин алдарта ойе ажалай [...] хим бэлэгүүдээр угтахаяа бай[...]

К. Левша[...]

ТОБШО ҺОНИН

✦ Хүдөө ажахын хүдэлмэриин дүнгүүдтэ зорюулагдаhан вечер Улан-Удын 2-дохи дунда hургуулида hаяхан үнгэргэгдэбэ. 8—9 классай hурагшад Тарбагатайн аймагай «Рассвет», «Коммунизм» колхозуудта энэ зундаа хэhэн ажалайнгаа дүн тухай хөөрэлдөө. «Һурагшадай политехническэ hуралсалай үүргэ». гэhэн элидхэл hурагшадта уншагдаhан байна.

Зундаа колхоздо hайнаар ажаллаhан 20 гаран hурагшадта баяр хүргэгдэбэ, 15 hурагшадта грамота барюулагдаа.

И. Мaрактаев.

Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ пединститудта Агууехэ Октябриин революциин 40 жэлэй ойдо зорюулагдан, волейболоор турнир үнгэргэгдөө. Эрэшүүлэй зургаан командын дундаhаа 3-дахи курсын студентнэр шалгарба. Эхэнэрэй дундаhаа 4-дэхи курсын команда илажа гараа.

Шатараар, теннисээр, буудалгаар мүрысөөнүүд hаяар үнгэргэгдэхэ юм.

В. Цыренжапов.

✦ Хориин МТС-эй механизаторнууд Октябриин hайндэрые ажалай амжалтаар угтахаар зоригжонхой. Тэдэнэр хүдөө ажахын машинануудые hайн шанартайгаар заhабарилжа байна. Мүн түмэршэ дархан А. Баянов, балташан Клалуцкий сеялкэ заhабарилха зуураа, бүтээсэ ехэтэйгээр ажаллана.

Мүн эндэхи барилгашад МТМ-гэй шэнэ байра, МТС-эй клуб барижа дүүргүүтэй байна.

С. Сарьянов.

✦ Горькиин нэрэмжэтэ респу[...]кын библиотекэ соо «Байгалай [...]лон» журналай редакциин дэргэ[...]хи литературна нэгэдэлэй гурб[...]хи заняти болобо. Михаил Шиха[...] «Намар», «Намарай этюд», «Үг[...]гүүр» гэхэ мэтэ, Петр Лосев [...]рүүшын саhан», «Миниин ню[...] «Намартаа», «Сибирь» гэhэн ш[...]гүүдээ уншаа. Эдэ шүлэгүүд т[...] өөрынгөө hаналые нүхэд Игна[...] Межитов, Мелихова ба бусад [...]hэн байна. Поэт Данри Хилт[...] залуу нүхэдэй шүлэгүүд тухай [...] хэлэбэ.

А. Бадмае[...]

✦ Закаменай аймагай центр[...]кир тосхоной клуб соо «КПСС[...] алдар соло» гэhэн темэтэй Агу[...] Октябриин 40 жэлэй ойдо зор[...]лагдаhан вечер болобо. Агу[...] Октябриин социалистическэ р[...]люциин удхашанар тухай элид[...]лые нүхэр Сталь-Дармаев х[...] Элидхэлэй hүүлээр Цакирай д[...] hургуулиин hурагшад концерт [...]руулаа.

Н. Гомбо[...]

⊙ Хэлхээ холбооной Түнхэнэй [...]магай конторододо Михаил Петр[...] Махов эрхим электромонтёр [...] суурханхай юм. Телефон, ради[...]хэ мэтэ орёо оньhон аппарада[...] дэрбэл нүхэр Махов дары заhа[...]

Эрхим электромонтёрой [...] Хүндэлэлэй доскада квартал б[...]дэ бэшэгдэдэг юм. Мүн энэ [...] нэгэтэ бэшэ мүнгэн шанда хүр[...]сэhэн байна.

А. Мангатхано[...]

Ерэхэ тарилгадаа эрхим шанартай үрэhэ хадагалая

Октябриин алдарта 40 жэлэй ойн хүндэлэлдэ дэлгэрhэн социалистическэ мүрысөөндэ оролсоhон республикын колхозууд түсэбhөө гадуур 665 мянган пүүд таряа гүрэндөө тушаагаа, худалдаа. Гүрэнэй амбаарнуудта нёдондонойхидо орходоо хэдэн зуу мянган пүүд таряан ехээр хадагалагдаба. Түнхэнэй аймагай колхозууд гүрэндэ таряа тушааха түсэбөө 2 дахинhаа үлүүгээр дүүргээ.

Бичурын аймагай колхозууд болон совхозууд мүнөө жэлдэ ороohо таряанай баян ургаса ургуулжа, гүрэнтээ мүн лэ болзорhоо урид тоосоhон байна. Бичурын колхозууд мүнөө жэлдэ гүрэндөө хамта 547 мянган пүүд таряа, тэрэ тоодо 458 мянган пүүд шэниисэ тушаагаа. Эндэхи колхозууд, совхозууд нёдондонойхиhоо 20-ёод мянган пүүд таряа ехээр тушааба.

Абаhан уялгаяа дүүргэхын тулада эндэхи колхозууд бултадаа эдэбхитэйгээр тэмсээ. Ждановай, Логовскиин, Сталинай, Ленинэй нэрэмжэтэ колхозууд гүрэндэ таряа тушаалгаяа илангаяа эмхитэйгээр ябуулhан байна.

Гүрэндэ түсэбhөө гадуур таряа тушааха уялгаяа Тарбагатайн, Ториин, Хэжэнгын, Хориин болон бусад хэдэн аймагуудай колхозууд амжалтатайгаар дүүргэбэ.

Ерэхэ жэлэйнгээ ургасада hанаагаа табижа, республикын олон колхозууд ургаса хуряалгын түрүүшын үдэрнүүдhээ үрэhэеэ хаажа захалаа hэн. Тэдэ колхозууд тоог дээрэхи хүдэлмэри hайнаар эмхидхэн, таряа тушаалгаар гүрэнтээ тоосожо байхатаяа хамта, эрхим шанартай ороohoор үрэhэеэ хаажа захалhан байна. Жэшээлхэдэ, Байкало-Кударын аймагай колхозууд үрэhэ хааха түсэбөө мүнөө дүүргэнхэй. Ерэхэ жэлдэ тарилгынгаа талмайе үргэдхэхэ, шэнэ газар ашаглаха байhанаа хараадаа абалсан, эндэхи колхозууд хүсэд хүрэхэ үрэhэ хүрэнгэ амбаарнуудтаа хадагалжа абаа. Мүн Түнхэнэй, Бичурын колхозуудта үрэhэ хаалга эмхитэйгээр ябажа байна. Эдэ аймагуудай олонхи колхозууд нютагтаа тааруулагдаhан сортовой үрэhэ хаана. Тарбагатайн, Мухаршэбэрэй болон бусад хэдэн аймагуудай колхозууд үрэhэеэ хаажа дүүргүүтэй байна.

Өөhэдынгөө полинууд дээрэ ургуулhан таряагаар үрэhэ хаахада асарагдамалда орходоо хэзээдэшье hайнаар ургадаг гэжэ ойлгоhон Мухаршэбэрэй аймагай «Коммунизм» колхозойхид жэл бүри өөhэдын сортовой таряагаар үрэhэ хаадаг юм. Тиигэжэ гандуушье жэлэй болоо hаань, хододоо тогтууритай hайн ургаса хуряана. Энэ колхоз хүршэнэртээ орходоо жэл бүри гектар бүриhөө 3—5 центнер үлүү ургаса хуряадаг. Мүнөө жэлдэ колхоз ороohото культурануудай га бүриhөө дунда зэргээр 11 центнер, зарим полинуудай га бүриhөө 18 центнер, үшөө дээшэшье ургаса хуряагаа. Тиин гүрэндөө 54 мянган пүүд таряа тушаажа, худалдажа, түсэбөө холо үлүүлэн дүүргээд, 7 400 центнер таряа үрэhэнэйнгөө, страховой фонднуудта хаагаа. Тиихэдэ 1400 центнер хартаабхын үрэhэ хадагаланхай. Иигэжэ тус колхоз ерэхэ жэлэйнгээ тарилгые хүсэд үрэhэ хүрэнгэтэйгөөр угтахаяа байна.

Энэ жэлдэ Бичурын, Түнхэнэй, Мухаршэбэрэй, Зэдын, Кударын болон Ториин аймагуудай түрүү колхозууд нютагтаа ургуулагдаhан үрэhэ хүрэнгөөр тарилга хэжэ, га бүриhөө дунда зэргээр 70—100 пүүд ороohо таряанай ургаса хуряагаа. Энээнэй ашаар ехэнхи үрэhэ хүрэнгээ сортовой таряагаар хааха аргатай болобо. Жэшээлхэдэ, Бичурын аймагай Ждановай нэрэмжэтэ колхоз 8500 центнер сортовой таряагаар үрэhэ хүрэнгээ гүйсэдөөр хаажа, тарилгын hайн шанарта хүргөөд, эртээнhээ заhабарилагдаhан амбаар, складуудтаа хадагалжа абаба.

Зэдын аймагай XX партсъездын, Бичурын аймагай Дзержинскиин нэрэмжэтэ, Кударын аймагай «Путь к коммунизму», Түнхэнэй аймагай «Красный пахарь» болон бусад олон колхозууд үрэhэеэ сортовой таряагаар хааба.

Тиибэшье үрэhэ хүрэнгэ хааха хэрэгтэ хайша хэрэгээр хандадаг, тиигэжэ энэ шухала хүдэлмэриие унжагайруулжа байhан колхозууд республика дотор бии. Мүнөө республикын колхозууд үрэhэ хааха түсэбөө 76,6 процент, совхозууд 78,9 процент дүүргээд байна. Арга боломжо ехэтэй байhан аад, Зэдын, Кабанскын, Кяхтын, Бичурын аймагуудай олохон колхозууд үрэhэ хаалгаяа ехээр удааруулжа байна. Иволгын, Сэлэнгын аймагуудай колхозууд болон МТС-үүдэй хүтэлбэрилэгшэд үрэhэ хааха хэрэгтэ тоншье хайша хэрэгээр хандана. Тэдэнэр үрэhэ хүрэнгээ хүсэдөөр хаажа абаха шухала байhан тушаа КПСС-эй ЦК-гэй, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй заабариhаа ямаршье тобшолол хэнгүйгөөр, гүрэнhөө урихаар үрэhэ хүрэнгэ абахабди гэжэ найдажа hуунхай. Иволгын аймагай колхозууд үрэhэ хааха түсэбөө hаял хахадлажа, Сэлэнгын колхозууд 40 гаран процент дүүргэжэ байнхай. Иволгын аймагай хэдэ хэдэн колхозууд, жэшээлхэдэ, «8-е Марта», «Коминтерн», «Авангард», Булганинай нэрэмжэтэ колхозууд яhала бараг ургаса хуряанхай. Тиимэhээ тэдэнэр үрэhэ хүрэнгээ хаажа абаха гүйсэд аргатай. Эдэ колхозуудай тоогууд дээгүүр үрэhэндэ хадагалагдахаар ехэ таряан сэбэрлэгдэнгүй хэбтэнэ. Тоогууд дээрэнь таряа сэбэрлэхэ, хатааха хүдэлмэри тон муугаар эмхидхэгдэнэ. «8-е Марта», «Авангард» колхозуудай тоогууд дээрэ обоолоотой хэбтэжэ байhан таряан шииг ехэтэй байhан дээрэhээ дотороо халажа, гутажа, шанараа гээжэ байна.

Иволгын, Саянтын МТС-үүдтэ магад таряа сэбэрлэхэ, хатааха машинанууд дутамаг гү гэхэдэ, тиимэшье бэшэ. Эндэ хүсэд хүрэхэ машина техникэ бии. Теэд тэдэнэр саг болзортоо заhабарилагдангүй, мүнөө МТС-эйнгээ буусануудта хэбтэнэ.

Иимэрхүү баримтанууд мүн бусадшье МТС-үүдтэ үзэгдэдэг. Тоог дээрэхи хүдэлмэриие hайнаар эмхидхээгүй дээрэhээ Тарбагатайн аймагай «Восход» колхоз үрэhэнэйнгөө 600 центнер таряае доторhоонь халаажа гутаагаа.

Хориин аймагай колхозууд ургасаяа үни хада хуряажа дүүргэhэн, таряа тушаалгаар гүрэнтээ тоосоhон аад, мүнөө болотор үрэhэеэ хаажа дүүргэнгүй байна. Гансал «Красный Партизан» колхоз үрэhэ хааха түсэбөө дүүргээ.

Совхозуудай дунда үрэhэ хаалгаар Хориин, Сэлэнгын, Боргойн совхозууд гээгдэжэ ябанхай.

Хэдэ хэдэн колхозууд болон совхозууд сортовой таряагаар үрэhэ хааха хэрэгые тооногүй. Мүн зарим колхозууд гүрэндөө эрхим шанартай сортовой таряа тушаахаяа оролдоногүй. Жэшээлхэдэ, Яруунын, Хэжэнгын, Курумканай, Ториин аймагуудай үрэhэнэй ажахы эрхилдэг колхозууд сортовой таряа тушаажа үшөө захалаадүй байhаар.

Республикын колхозуудта хартаабхын үрэhэ хаалга ехээр удааржа байна. Тэрэнэй түсэб мүнөө ойройдоол 58,6 процент дүүргэгдээ.

Эрхим шанартай үрэhэ хүрэнгэ хааха гээшэ сааша саашадаа ороohо таряанай болон бусад ургамалнуудай баян ургаса ургуулдаг болохо хэрэгтэ шиидхэхы удхашанартай байhаниинь мэдээжэ. Тиимэhээ партийна, советскэ болон хүдөө ажахын органуудай, колхозууд, МТС-үүд болон совхозуудай хүтэлбэрилэгшэдэй зорилго юуб гэхэдэ, хүйтэртэр шухала хэмжээ абажа, үрэhэеэ хүсэдөөр хаахын түлөө шангаар тэмсэхэ хэрэгтэй. Тоог дээрэ таряа сэбэрлэхэ, хатааха хүдэлмэриие жэшээтэ hайнаар эмхидхэхэ, машина техникые бү[...]сэ ехэтэйгээр хүдэлгэхэ хэрэгт[...]

Мүнөө иигээд ороohо таря[...] хартаабхын үрэhэ хүрэнгые ха[...] хаанагүй сэбэрлэжэ, имагтал та[...]гын эрхим шанарта хүргөөд, ха[...]галжа абаха шухала.

Үрэhэ хаахадаа шанартань[...]со анхарал хандуулагдаха зэ[...]тэй. Колхозууд, МТС-үүд б[...] совхозуудай агрономууд нарин[...]хинан шалгажа, үрэhэ хүрэн[...] hайнаар сэбэрлүүлэн, хүсэдөөр [...]таалган хадагалуулжа байха уял[...]тай. Һайнаар сэбэрлэгдээгүй, [...] тон үрэhэ яашье хадагалжа бол[...]гүй. Тиигээд үбэлдөө үрэhэнэй[...] таряае, хартаабхые хододоо ша[...]жа, үзэжэ байха хэрэгтэй.

Үрэhэнэй бүхы таряае, харт[...]хые склад даагшада наринаар [...]жэжэ, ямар шанартай байh[...] заалсан, тушаажа үгтэхэ ёh[...] Складые даагша хадаа ганса[...] үрэhэнэй таряа, хартаабхые гэ[...] хоролтодо оруулангүйгөөр хада[...]жа байха бэшэ, мүн шанарайнь [...]лөө харюусаха ёhотой юм.

Өөhэдын сортовой таряагаар [...]hэеэ хаагаагүй колхозууд о[...] колхозуудhаа сортовой үрэhэ ю[...] таряагаар андалдажа, мүн худа[...]жа абаха зэргэтэй.

Энэ шухала хүдэлмэридэ б[...] хүсэеэ элсүүлжэ, республикын к[...] хозууд болон совхозууд hа[...] үдэрнүүдтэ үрэhэ хүрэнгээ х[...]дөөр хаажа дүүргэхэ бээз г[...] найдагдана.

Л. ГЕРАСИМОВА.

Редактор Д. Л. ЛОБСАНОВ.

Адрес редакции: г. Улан-Удэ, ул. Ленина 26. Телефоны редакции: редактора 46-32, зам. редактора— 32-74, отв. секретаря — 27-37, отделов: партийной жизни, сельского хозяйства — 47-59, пропаганды и переводов — 35-14 культуры и быта, промышленности — 34-05, местной информации и писем — 24-74, корректорская—32-67. бухгалтерия 37-32. Для междугородных переговоров — 16.

Н 00569. Типография Министерства культуры Бурят-Монгольской АССР Зак. № 57[...]